

BAJKE KAO ODBLJESAK ŽIVOTNE MUDROSTI

Vesna Krmpotić, *Košulja sretnog čovjeka*, Globus, Zagreb, 1989.

Petar Zdravko Blajić

Zar nam se nikad nije postavilo pitanje: Što je u biti stvarnost, san ili java? I zar smo jednom poželjeli da nam san bude stvarnost, a da stvarnost bude tek jedan san? Ta pitanja i to priželjkivanje staro je koliko i čovjek; o tome nam svjedoče tolika umjetnička djela i toliki izrazi narodne umjetnosti iskazani kroz vjerovanja, mitove, bajke, priče, pjesme itd. Sve to kao da je indirektna potvrda da je čovjek podjednako tijelo i duh, da se to u tolikoj mjeri prožima i iskazuje kao jedno, da su ustvari sve naše realnosti i svi naši snovi dio jedne jedinstvene zbilje i jedinstvenog sna. A preveliko cijepanje čovjeka na duh (dušu) i tijelo i njihovo zasebno promatranje plod je, ipak pod tim vidom, osiromašene zapadne filozofije. Ako s tim premisama uzmemo u ruke novu knjigu Vesne Krmpotić *Košulja sretnog čovjeka*, u izdanju zagrebačkog »Globusa«, bit će nam jasnije zašto među brojnim tekstovima u izboru autorice prevagu nose oni iz religijskog, mitološkog, književnog i pučkog kazivanja iz istočnih sredina, a iz zapadnih to više što su dalje, prostorno i vremenski, od grčko-rimske-kršćanske filozofije, odnosno kulture i civilizacije (staroegipatske, indijske, perzijske, semitsko-arapske, keltske, slavenske...). Za podnaslov glavnom naslovu autorica je stavila *Filozofske i srodne priče* — i grupirala ih u sedam tematskih cjelina: »Zašto ljudi pjevaju«, »Od čega ljudi umiru«, »Od čega se ljudi rađaju«, »Borba s đavolom«, »Najdalje je blizina«, »Igre i zagonetke« i »Prag šutnje«. Spomenimo da i *srodne priče* imaju svoju filozofiju i to duboku, a u zadnjoj crti vrlo egzistencijalnu. Svaka od navedenih cjelina ima svoju poveznju nit; i sve zajedno imaju jednu nit koja ih čini cjelinom, a to kao da je potraga za mudrošću i potraga za jedinstvom, jednom između poezije i života, drugi put prolaznoga i neprolaznoga, pa osjetilnoga i duhovnoga, itd. Tekstovi bajki više su prepričani nego doneseni u svojoj originalnoj verziji, i k tome, unutar pojedinih poglavlja i unutar čitave knjige, nalazimo odlične komentare autorice, koji, osim što pokazuju izvrsno teoretsko poznavanje materije, svjedoče o osobnom intimnom udjelu. Nije ovo, dakle, goli prijevod, iako i on uvijek nosi veliku dozu osobnog, i nije tek jedna antologija, koja također nosi pečat osobnog pristupa, ovdje je Vesna Krmpotić pravi koautor u cjelini ovih bajki. Svaku je od njih proživjela u svojoj nutрини i s njima se srasla. U svakoj je našla dio sebe, i u njima je — onako kako ih je u knjizi donijela — podarila čitaocima dio sebe. To ona jasno priznaje: »Nije mi bilo do toga da sačuvam antologiju bajki, već antologiju života tih bajki u meni«.

Vesnu Krmpotić poznajemo preko njezina bogata i raznovrsna opusa. Teško je reći što je u njoj jače: prozaist ili pjesnik, odnosno, s drugog stajališta, originalni književnik ili vrsni prevodilac, osobito iz književnosti starih i nama dalekih naroda. Jer, svaki njezin prijevod, u prozi ili u stihu, doista je novi kreativni čin, koji je, osim dobro »zanatski« obavljenog posla, obilato natopljen osobnim inspirativnim doprinosom. Ovdje bih posebno spomenuo njezin izbor iz indijske književnosti u antologiji *Hiljadu lotosa*.

Čim sam pročitao naslov knjige *Košulja sretnog čovjeka*, odmah sam se sjetio one priče (često korištene u propovjedništvu) kako će taj i taj posve ozdraviti od neke teške bolesti kad obuče košulju sretna čovjeka; i kad je, nakon toliko traženja, jedva pronađen sretan čovjek, ustanovi se da on uopće nema košulje. — Osim bajki sakupljenih i prepričanih iz drevnih mitoloških književnosti, zastupljeni su i pisci: Tolstoj, Gorki, Andersen, Ivana Brlić-Mazuranić i drugi. Sve su te bajke, sabrane iz najrazličitijih prostora i vremena, iz narodne i umjetničke književnosti, ušle u knjigu probrane prema vrlo osobnom pristupu autorice, a taj je: traganje za istinom. Sve one,

kad ih čitamo u trenucima opuštenosti, kao i djela iz klasične (grčke) literature, svjedoče da je čovjek u biti uvijek i svugdje isti, da priznaje neke zajedničke opće vrijednosti, da ga muče ista pitanja — te da su, na kraju, ove stare bajke vrlo suvremene.

ZOV SAVJESTI ILI GOLUBICA MIRA

Dr. Marko Veselica: *Zov savjesti iz hrvatskog Sibira*, Zagreb, 1990.

Drago Šimundža

Prof. dr. Marko Veselica, priznati i poznati znanstveni, društveni i politički djelatnik, bio je i postao je, u ovim zadnjim desetljećima, metafora hrvatskog političkog progona. Osuđivan je na 18 godina zatvora i 8 godina naknadnog gubljenja osnovnih prava: progona iz javnosti. Optužbe, osude i presude, neljudska tretiranja i maltretiranja, sve zbog verbalnog delikta i misli koje su još dok je bio u tamnici bivale načelno prihvaćene, potakli su ga na zapis i svjedočenje, kako on kaže, »za sve ponižene i uvrijeđene«, te smo tako dobili prvi svezak njegovih robijaških razmišljanja pod religioznim naslovom *Zov savjesti iz hrvatskog Sibira*.

Ova prva Veseličina zatvorska inspiracija višestruko me se dojmila. Iznenadila me je i obogatila. Iznenadila: zato što nisam mogao očekivati ovako misaonu i mirotvornu raspravu; obogatila: zato što se nisam susreo samo s dubokim i plemenitim mislima, nego, prije svega, s istinskim intelektualcem i plemenitim čovjekom, s jednom ljubavlju i sudbinom koje su prešle u svjedočanstvo.

Nisam mogao prisustvovati prvom predstavljanju knjige; ali me prijateljska riječ i topla posveta prisiliše da je pročitam. Privukle su me na prvi pogled izvornost i spontanost kojom Veselica piše. Refleksije su brze, činjenice jasne. Uz poetski naboj i idejnu širinu, u svim zaključcima dominiraju etička poruka i miroljubiva toplina. To me je, koliko i prijateljska riječ, ponukalo da idem do kraja.

Zov savjesti je, osjetio sam, bogato svjedočanstvo jedne plemenite duše, koja — usprkos svim lutanjima vremena — zrači svojim iskonskim idealizmom: vjerom i ljubavlju. Vjerom u istinu i pravdu, u pobjedu dobra nad zlom, i ljubavlju prema svemu što je humano i sveto, što je istinski vrijedno i plemenito. Shvatio sam to već iz uvodnih misli i sve više sam se u tome uvjeravao:

»Ja zaista volim Hrvatsku, volim je kao rođenu majku... Zaljubljen sam u njezinu sudbinu... to je ljubav bez pogodbe i traženja naknade« (str. 6). »Ta začaranost Hrvatskom oplemenjuje moje srce, obogaćuje moj život i približava me svim narodima svijeta, jer i oni nose tu neprolaznu ljubav koja gori u njihovim srcima kao najveće bogatstvo s kojim se oplemenjuje čovječanstvo« (9).

Poetske po svom izričaju, ove su riječi odrednica autora i njegova djela. Za dio ljudi njegove generacije, opijenih materijalističkim shvaćanjima svijeta, one bi mogle zvučiti romantično i ideološki naivno, ali u svom iskonskom značenju one su bile i ostat će smisao povijesti i sudbine jednog naroda, za čiju je slobodu i život Marko Veselica bio spreman položiti svoju slobodu i život. Zbog toga, bar u onom dijelu u kojem Veselica razmišlja, a to je glavni dio — za razliku od onoga u kojemu navodi optužbe i presudu za »izmišljene zločine« — njegovo svjedočanstvo izvire iz dna bića, iz misli i osjećaja prelazi u riječi i djela.

Sama knjiga je neobično tkana. Poput modernog romana koji ruši prostornu i vremensku dimenziju, *Zov savjesti* stvara svoju mozaičnu strukturu. Kronika se pretvara u povijesnu analizu, stvarnost u etičku prosudbu, podatak